

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΜΗΝΑ Δ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ
1955

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τοῦτο δ' ἐν κατακλείδι θὰ ἐπεθύμει τὰ μάλιστα νὰ τονίσῃ τις ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Φαίδων Κουκουλές, μὲ τὴν διττὴν ἀκριβῶς αὐτὴν προσφορὰν παρέχει τὸν ὑπογραμμὸν διὰ πᾶσαν μέλλουσαν παρεμφερῆ προσπάθειαν. Εἶπεν ἄλλωστε λίαν ἐνωρὶς : «Μελετῶν τὴν Βυζαντινὴν καὶ Νεοελληνικὴν περιόδον δύο κυρίως γενικὰς γραμμὰς παρακολουθῶ· πρῶτον θέλω νὰ εἶδω εἰς ποίαν ἐποχὴν ἀνάγονται αἱ ἀρχαὶ τῆς Νεοελληνικῆς περιόδου καὶ πῶς αὐταὶ εἶναι ζητητέαι, καὶ δεύτερον προσπαθῶ, πάσῃ δυνάμει, νὰ γνωρίσω τὰς παλαιότερας ἐποχὰς ἀπὸ γλωσσικῆς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕλου φιλολογικῆς ἀπόψεως, δομώμενος οὐχὶ ἐκ κειμένων μόνον, ἀτινα πάντοτε δὲν εἶναι ἀρκοῦντα βοηθήματα, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Νεοελληνικοῦ βίου, τοῦ ἀγράφου τούτου βιβλίου καὶ τοῦ θαυμασίου τούτου βοηθήματος »

Ἰδοὺ ὁ ἐργάτης τοῦ ὠραίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἔργου, ὁ μέλλον ἔσαι δι' αὐτοῦ νὰ καθοδηγῇ τοὺς ἀγαπῶντας τὴν παράδοσιν !

Ι. Τ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ἀκόμη ἐπιλέκτου μέλους αὐτῆς, τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας Νικολάου Βλάχου. Γεννηθεὶς τὸ 1893 εἰς τὴν Θήραν ἐκ γονέων πτωχῶν ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ Μητροπολίτου Ἀκαρνανίας Παρθενίου Ἀκύλα, τοῦ ὁποίου ἦτο συγγενής. Ἐσπούδασεν εἰδικῶς τὴν Ἱστορίαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1928 τὸ Διδασκαλεῖον Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Τὸ 1937 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ μὲ τὸν πρᾶον καὶ μελιχίον χαρακτῆρα του κατέκτησε τὴν ἀγάπην τῶν μαθητῶν καὶ τῶν συναδέλφων του. Ἐδίδασκεν ἐπὶ σειρὰν ἔτων καὶ εἰς τὴν Πάντειον Ἀνωτάτην Σχολὴν πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Βλάχου ἡ ἐθνικὴ μας ἱστορία χάνει ἓνα ἐκ τῶν ἱκανωτέρων ἐρευνητῶν τῆς. Τὴν θεωρητικὴν του κατάρ-

εἰς τὸ ὡς ἄνω Κανίσκιον, σελ. κ' - λγ'. Πλήθος μελέται καὶ ἀνακοινώσεις του, ἀφορῶσαι εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῆς, ἐδημοσιεύθησαν διὰ τῆς «Ἀθηνᾶς».

1. Βλέπε τὸ φυλλάδιον Τίτλοι καὶ ἔργα Φαίδωνος Ι. Κουκουλέ, ἐν Ἀθήναις 1918, σ. 19.

τισιν καὶ τὴν ἐνασχόλησιν περὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ πλάτος τῆς ἱστορίας μαρτυροῦν τὰ πρῶτα ἔργα του: «Θεωρητικά καὶ μεθοδολογικά προβλήματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ» καὶ «Τὸ πλάτος τῆς ἱστορίας», ἐκδοθέντα τὸ 1925. Ἐπηκολούθησαν ἄλλαι ἱστορικαὶ μελέται. Ἄλλὰ τὸ διαφέρον τοῦ Βλάχου εἴκνυσε κυρίως ἡ ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, ἣν καὶ ἐδίδασκεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐγκώρυσαν ἐρευνητὴν περισσότερο ἀκαταλόγητον ἀπὸ τὸν Νικόλαον Βλάχον. Αἱ ἐρευναὶ του ἐστρέφοντο περὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ μεγάλα ἑλληνικὰ ζητήματα τοῦ τέλους τοῦ 19ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος καὶ μάλιστα τῆς περιόδου 1878 μέχρι τοῦ 1914. Τὰ δύο μεγάλα συγγράμματά του: τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος (1935) καὶ ἡ Ἱστορία τῶν Κρατῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου (1954) εἶναι ὀγκώδεις τόμοι, ὁ πρῶτος ἐκ 530, ὁ δευτέρος ἐξ 780 σελίδων. Εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἔργα διαλάμπει ἡ ἱστορικὴ ἀκρίβεια, ὁ κριτικὸς νοῦς, ἡ συνθετικὴ ἱκανότης τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος τίποτε ἀμάρτυρον καὶ ἀνεξακρίβωτον δὲν ἀφήνει εἰς τὴν ἐξιστορήσιν τῶν γεγονότων. Θεμελιωμένη ἐπὶ στερεᾶς ἐπιστημονικῆς βάσεως ἡ ἐρευνα μιᾶς ἐποχῆς κρίσιμου διὰ τὰς τύχας τῶν κρατῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου συνειδητοποιεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τὴν δρᾶσιν μιᾶς γενεᾶς μεγαλοουργοῦ καὶ μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς της ἀγῶνας εἰς τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους τῆς Μακεδονίας ἐξησφάλισε τὴν ἐλευθερίαν καὶ κατωχύρωσε τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅλα τὰ ἐν τῷ σκότει βυσοδομούμενα ὑπὸ φανερῶν καὶ κρυφίων ἐχθρῶν, ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀμυνομένου τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ παλαίοντος διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τῆς φυλῆς, ἐξιστοροῦνται καὶ διευκρινοῦνται εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ ἀκαταπονήτου ἱστορικοῦ. Ὡς ὅμως ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκτάσεώς του προκύπτει, τὸ ἔργον τοῦ Νικολάου Βλάχου ἀποτελεῖ πηγὴν ἱστορικῆς γνώσεως καὶ διὰ τοὺς γείτονας λαοὺς, τῶν ὁποίων ἡ νεωτέρα ἱστορία εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ὁ θάνατος ἀφήρησε τὸν πολύκλαυστον ἡμῶν φίλον καὶ συνάδελφον καθ' ὃν χρόνον παρεσκεύαζε τὴν ἐκδοσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ μεγάλου του ἔργου. Ἀπέθανε, μετὰ βραχεῖαν ἀλλ' ὀδυνηρὰν ἀσθένειαν, τὴν 31 Ἰανουαρίου 1956.

Εἶναι πράγματι δυσαναπλήρωτον τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ὁ θάνατος τοῦ Νικολάου Βλάχου ἀφήνει καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ εἰς τὴν ἐρευναν τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος.